

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำ: กรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง¹

Effectiveness of Water Management: A Case Study in Areas Rayong Province

มนตรี ศักดิ์พิบูลรัตน์¹

10.14456/jrgbsrangsit.2018.10

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการน้ำ: กรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยองควรเป็นอย่างไรและแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหาของการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิผลของจังหวัดระยอง 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลแนวทางการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างศึกษาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดระยอง ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้เสียในการใช้น้ำในจังหวัดระยอง, ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม, ผู้ใช้น้ำบาดาล, เกษตรกรผู้ใช้น้ำ, กลุ่มตัวอย่างในส่วนราชการประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด, รองผู้ว่าราชการจังหวัด, นายอำเภอในพื้นที่เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 2 อำเภอ, ผู้อำนวยการชลประทาน, หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด, ชลประทานจังหวัด, ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัด, ป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด, นายกองกำกับการบริหารส่วนจังหวัด, นายกองกำกับการปกครองส่วนท้องถิ่น, ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 3 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง ให้ความสำคัญด้านการอุปโภคบริโภคเป็นอันดับที่ 1 ส่วนภาคการเกษตรเป็นลำดับที่ 2 ภาคอุตสาหกรรมเป็นลำดับที่ 3 เพื่อสนองตอบภาคอุตสาหกรรมเพื่อใช้ในกระบวนการผลิต สิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบในการบริหารจัดการน้ำในครั้งนี้ น้ำท่วมจังหวัดระยองไม่ใช่ปัญหาจังหวัดระยอง แต่ถ้าไม่มีน้ำหรือน้ำภัยแล้งเป็นปัญหามาก ต้องบริหารจัดการให้ได้โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างฝาย สร้างเขื่อนเก็บกัก ขุดลอกคลอง มีฝายเล็กฝายน้อยในลำคลอง ต้องสร้างให้ครบทุกลำคลอง ทุกที่ทุกจุดที่ทำให้เกษตรกรได้ใช้น้ำ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการน้ำ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

Abstract

The qualitative research aimed (1) to study the water management in Rayong Province and its effective solutions to the problems and (2) to study the effectiveness of water management guidelines in the province. The informants included all stakeholders in the province: industrial entrepreneurs, ground water users, agriculturists, the governor and vice governors, sheriffs, irrigational executives, natural resource executives, Department of Disaster Prevention and Mitigation, Provincial Administrative Organization, Local Administrative Organization.

It was found from the study that Rayong water management for industries and other categories were carried out via three reservoirs: Dokkrai, Klong Yai and Nong Pla Lai with a total volume of 187 cubic meters and can be prioritized or ranked its uses as follows: consumption, followed by agriculture and industry. It was also found that water management and flood were not merely the problems. Instead, lack of water or drought was really a serious problem. The solution for these problems, especially in the time of flood, should be seriously taken into consideration and land expropriation should necessarily be considered for draining system.

Keywords: Effectiveness, Water Management

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตมากที่สุด และมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ในทุกด้าน เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของน้ำ อาจจะต้องพิจารณาส่วนที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ปริมาณ (Quantity) 2) ด้านคุณภาพ (Quality) 3) ด้านพลังงาน (Energy) คุณสมบัติทั้ง 3 ด้านนี้มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา และมีผลกระทบกับมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จึงมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณสมบัติดังกล่าว ให้มีความสมดุล สร้างคุณประโยชน์นานาประการ ทั้งนี้ หากแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำที่สำคัญแล้ว สามารถจำแนกได้ ดังนี้ ใช้น้ำในการเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำเป็นที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ซึ่งคนเราใช้เป็นอาหาร ใช้น้ำอุปโภค-บริโภค อาทิ เพื่อดื่มกิน ประกอบอาหาร ทำความสะอาด เป็นต้น ใช้น้ำในอุตสาหกรรม กล่าวคือต้องใช้น้ำในกระบวนการผลิต สิ่งของเสียหล่อเครื่องจักรเพื่อระบายความร้อน เป็นต้น น้ำยังใช้เป็นแหล่งพลังงานในการผลิตกระแสไฟฟ้า ใช้เป็นเส้นทางการคมนาคมขนส่ง เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ทะเล มหาสมุทร เป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ใช้ป้องกันอุทกภัยและภัยแล้ง และสุดท้ายเป็นเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทัศนียภาพของริมฝั่งทะเล และแหล่งน้ำที่ใสสะอาดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของมนุษย์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมของโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก ปัญหาวิกฤตทางด้านทรัพยากรน้ำยิ่งเพิ่มมากขึ้น โดยปัญหาที่เกิดจากน้ำมีมากมาย อาทิ อุทกภัย ภัยแล้ง และคุณภาพน้ำที่ลดลง

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ น้ำตามสภาพธรรมชาติที่ประชาชนทุกท้องที่อาศัยใช้ ได้แก่ น้ำในบรรยากาศ (ฝน) น้ำผิวดิน และน้ำบาดาล นับเป็นผลิตผลจากธรรมชาติที่เราไม่สามารถผลิตเพิ่มขึ้นมา หรือลดปริมาณที่มีอยู่ในธรรมชาติได้เองตามต้องการบางปีอาจเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำลำธารมีน้อย จนไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง หรือบางปีฝนตกชุกต่อเนื่องจนเกิดความเสียหายเนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สินและพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการมีน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ตามมาอีกด้วย นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำ ซึ่งปัจจุบันนี้เกิดขึ้นอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ ทุกภาคของประเทศไทยในสภาพค่อนข้างใกล้เคียงกันแทบทุกปี

ดังนั้น น้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติของคนไทยที่ต้องมีการบริหารจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และชุมชนในลุ่มน้ำ ควรต้องร่วมกันทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการน้ำบางส่วนให้มีความเหมาะสมกับกาลปัจจุบันด้วยแนวคิดของนโยบายที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งความเป็นจริง และสามารถปฏิบัติได้โดยอาศัยข้อมูล ความรอบรู้ และสติปัญญาของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่เข้าใจในรากเหง้าแห่งปัญหา ซึ่งการจัดการน้ำในปัจจุบันควรมีกลไกสำคัญได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการทำงานแบบร่วมด้วยช่วยกันคิด ช่วยกันหารูปแบบและวิธีดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ แบบบูรณาการในทุกมิติเสมอ จึงจะบังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน โดยไม่เกิดความขัดแย้งในสังคม

กระบวนการ (กรรมวิธี) จัดการน้ำ ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนา การจัดสรรและใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้หมดไป...ซึ่งการจัดการน้ำนี้ เรามักกล่าวถึงกันเสมอ ๆ ว่าการจัดการน้ำต้องเป็น “การจัดการแบบบูรณาการ” หรือไม่ก็ “การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน” นั้น มีหลักการอย่างไร สามารถอธิบายได้ว่า การจัดการน้ำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือโดยด้านใดด้านหนึ่งแบบเอกเทศ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยหลัก

แล้วจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องผสมผสานแบบรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างที่เรียกกันว่า “บูรณาการ” ด้วยหลายวิธีหลายเทคนิค และผู้คนในสังคมทุกชุมชนยอมรับ จึงจะนำไปสู่การจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำได้อย่างสัมพันธกัน ในภาวะปัจจุบันเราต้องบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรน้ำ โดยมีวิธีคิดและดำเนินงานหลายด้านอย่างเป็นระบบเป็นองค์รวม มองเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแล้วค้นหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบครบวงจร ต้องมองว่าทุกสิ่งเป็นพลวัตที่ทุกมิติมีความเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะน้ำ ดิน และทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ให้บังเกิดประโยชน์กับผู้คนแบบ “มุ่งถึงประโยชน์คนส่วนใหญ่” ในลุ่มน้ำเป็นหลัก นี่คือการจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ปี พ.ศ. 2525 ระยอง ถูกวางหมากให้เป็นหนึ่งในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก หรืออีสเทิร์นซีบอร์ด เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค รองรับการพัฒนาของอุตสาหกรรมจากส่วนกลาง และการย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ ต่อจากนั้น อุตสาหกรรมหนัก เช่น ปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเครื่องใช้ และอุตสาหกรรมกระดาษ รวมถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประดามี ได้จับจองพื้นที่และแบ่งบานขึ้นทั่วพื้นที่ระยอง ทำให้ภาคตะวันออกกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลักของประเทศ และยิ่งเศรษฐกิจเติบโตมากเท่าไร การใช้น้ำในภาคอุตสาหกรรมก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แต่ละวันปริมาณน้ำที่ใช้ในระยองมีทั้งสิ้น 2,002,000 ล้านลูกบาศก์เมตร แยกเป็นน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค 70,000 ล้านลบ.ม. น้ำเพื่อการเกษตรและรักษาระบบนิเวศน์ 1,222,000 ล้านลบ.ม. และน้ำที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม 710,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวเลขชี้ชัด ๆ อย่างนี้ คงไม่ต้องขยายความต่อว่า ภาคอุตสาหกรรมใช้น้ำมากกว่าภาคประชาชนในการอุปโภคบริโภคเท่าตัว

การขยายตัวของอุตสาหกรรมโดยเฉพาะเมืองอุตสาหกรรมอย่างระยอง อาจเป็นต้นเหตุให้เกิดวิกฤตขาดแคลนน้ำขึ้นอีกก็เป็นได้ ดังที่ ศิริพงษ์ หังสพฤกษ์ ที่สมัยนั้นเก้าอี้อธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) เคยคาดการณ์เอาไว้ว่า อีก 10 กว่าปีข้างหน้า จ.ระยอง ชลบุรี ตราด และจันทบุรี อาจประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ เพราะ โรงงานอุตสาหกรรมใช้น้ำในปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ ภาคประชาชนพร้อมรับภัยแล้ง ในปี 2548 ระยองเป็นพื้นที่หนึ่งใน 66 จังหวัดของเมืองไทยที่โดนภัยแล้งเล่นงานเสียยับเยิน สุทธิ อัจฉมาศย์ (2559) ผู้ประสานงานเครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก มองว่าวิกฤตภัยแล้งเมื่อปี พ.ศ. 2548 แสดงให้เห็นถึงความคิดพลาดในการบริหารจัดการน้ำในระยอง เนื่องจากการคาดการณ์การใช้น้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกโดยเฉพาะระยองและชลบุรีไม่มีความถูกต้องแม่นยำ การให้ข้อมูลตัวเลขปริมาณน้ำที่กักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการแจ้งเตือนที่เป็นระบบ ทำให้คาดการณ์ได้ยากว่าปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเข้าข่ายวิกฤตหรือยัง และมีบทพร่องในเรื่องการจัดสรรปริมาณน้ำให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ใน ความเห็นของ สุทธิ แต่ไหนแต่ไรมาการจัดสรรน้ำในระยองไม่มีระบบบริหารจัดการที่ดี เพราะเน้นให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงไม่แปลกที่ภาคอุตสาหกรรมจะได้รับการจัดสรรน้ำในปริมาณที่มากกว่าน้ำเพื่อ การอุปโภคบริโภค (ประปา) ของประชาชน หรือน้ำเพื่อการเกษตร (<http://www.measwatch.org>, 2560) บทเรียนจากปี พ.ศ. 2548 ทำให้ทุกภาคส่วนในภาคตะวันออกเตรียมการรับมือภัยแล้งอย่างรู้เท่าทันมากขึ้น “สงครามยังไม่จบ อย่าเพิ่งนับศพทหาร” ในเมื่อตอนนี้เพิ่งเป็นช่วงเริ่มต้นหน้าแล้ง ก็ต้องคอยดูและประเมินสถานการณ์กันอย่างใกล้ชิด รวมทั้งหาทางป้องกันกันต่อไป

สืบเนื่องจากการจัดการทรัพยากรน้ำภาคตะวันออกของกรมทรัพยากรน้ำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดทางภาคตะวันออก โดยเฉพาะการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่จังหวัดระยองมีปัญหาการบริหารจัดการและ

พัฒนาทรัพยากรน้ำจังหวัดระยองมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะประเด็นความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำในภูมิภาคตะวันออก กล่าวคือ สถานการณ์น้ำในภูมิภาคไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน บริหารจัดการน้ำให้สมดุลระหว่างต้นทุนแหล่งน้ำและปริมาณความต้องการน้ำภาคอุตสาหกรรมภาคเกษตรกรรม น้ำอุปโภค บริโภค โดยปริมาณความต้องการใช้น้ำมีสูงขึ้นถึงระดับใกล้เคียงกับปริมาณน้ำต้นทุนที่เก็บกักได้ (ฐิรชญา มณีเนตร, 2551) ประกอบกับสภาวะฝนที่เปลี่ยนแปลง การขยายตัวของภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้เพิ่มปริมาณความต้องการน้ำมากกว่าแผนที่วางไว้ ประเด็นปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนและความไม่เชื่อมั่นในการดำเนินงานของภาครัฐและภาคอุตสาหกรรม และมีแนวโน้มการแย่งชิงน้ำ ในรูปแบบใหม่ ถึงแม้จะมีองค์กรทางสังคมที่เริ่มเข้ามามีบทบาทกับการจัดการน้ำมากขึ้น อาทิ คณะอนุกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตชลประทาน (สุจิต คุนชนกุลวงศ์ และวินัย เชาววิวัฒน์, 2551) อย่างไรก็ตาม องค์กรทั้งหลายเหล่านี้โดยเฉพาะในภาคประชาชนยังขาดความเข้มแข็งไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ทั้งในระดับมหภาค คือ คณะอนุกรรมการลุ่มน้ำและกลุ่มผู้ใช้น้ำในระดับจุลภาค

เพื่อพัฒนาตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนที่หลากหลายและครอบคลุมพื้นที่และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงกำหนดนโยบายการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง ไว้ โดยมีดังนี้ 1) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านอุตสาหกรรม, 2) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านการเกษตร, 3) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภค, 4) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านการป้องกันภัยแล้ง/อุทกภัย อีกทั้งหากงานวิจัยนี้สำเร็จจะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำของประชาชนและของหน่วยงานภาครัฐในเขตจังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในพื้นที่จังหวัดระยอง โดยได้รับการคัดเลือกให้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสงสองสมัย และได้รับเลือกเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสงถึงสองสมัย และปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยองมีอ่างเก็บน้ำประแสร์ อยู่ในพื้นที่ตำบลชุมแสงส่วนหนึ่ง และเชื่อมติดต่อการใช้น้ำต้นทางกับพื้นที่แหล่งน้ำขนาดใหญ่ ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำดอกกราย จังหวัดระยอง เก็บกักน้ำ 163.75 ล้าน ลบ.ม. อ่างเก็บน้ำประแส จังหวัดระยอง เก็บน้ำ 248.00 ล้าน ลบ.ม. จะเห็นได้ว่า หากไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิผลแล้วจะต้องเกิดปัญหาน้ำขาดแคลนแน่นอนในอนาคต

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ จังหวัดระยอง เป็นอย่างไร
- 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาคือปัญหาของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง ควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยองควรเป็นอย่างไร

การศึกษาเรื่อง การศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำกรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวม แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ทฤษฎีที่การบริหารจัดการ
- 2) ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 3) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ
- 4) แนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการน้ำ
- 5) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
- 6) แนวคิดการนำเสนอปัญหาความต้องการไปสู่การปฏิบัติ
- 7) แนวคิดหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี
- 8) นโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำของรัฐบาล พิเศษฐ์ วงศ์เกียรติ์จักร
- 9) พระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
- 10) งานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ

4. วิธีการวิจัยและระเบียบในการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของ พิเศษฐ์ วงศ์เกียรติ์จักร (2559) เป็นระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาที่ผู้วิจัยจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งกระบวนการ โดยให้ความสนใจ ทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ด้วยความมุ่งมั่น มานะอดทนและติดตามตรวจสอบรวบรวมข้อมูลที่ได้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้คำตอบเชิงลึกที่เป็นจริง ถูกต้อง แม่นตรง เชื่อถือได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาจากคำถามที่ได้ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างศึกษา ที่มีความรู้มีประสบการณ์และรู้ลึกจริงจำนวนประมาณ 8-10 กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการคัดเลือกอย่าง ถูกต้องตามหลักวิชาการว่าด้วยระเบียบวิธีวิจัย ในการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง โดยมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านอุตสาหกรรม, ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านการเกษตร, ปัญหาการบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภคและการบริหารจัดการน้ำด้านการป้องกันภัยแล้ง/อุทกภัยของจังหวัดระยอง

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ในจังหวัดระยอง มีดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ/รองผู้ว่าราชการจังหวัดฯ

กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนระดับจังหวัดฯ/ชลประทานจังหวัดฯ/ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดฯ/ป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดฯ/

กลุ่มที่ 3 นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด/นายกองค้การปกครองส่วนท้องถิ่นฯ/ข้าราชการองค้การปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้เสียในการใช้น้ำ/ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม/ผู้ใช้น้ำบาดาล/เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จังหวัดระยองประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง/รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง/ นายอำเภอในจังหวัดระยองที่เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 2 ท่าน, ผู้อำนวยการชลประทานจังหวัดระยอง/หัวหน้าส่วนระดับจังหวัดฯ/ชลประทานจังหวัดฯ/ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดฯ/ป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดฯ จำนวน 3 ท่าน, นายกองค้การบริหาร

ส่วนจังหวัด/นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน และผู้มีส่วนได้เสียในการใช้น้ำ/ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม/ผู้ใช้น้ำบาดาล/เกษตรกรผู้ใช้น้ำ จังหวัดระยอง จำนวน 2 ท่าน

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำ : กรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง” โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์

1) ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำกรณีศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดระยอง มีรูปแบบการบริหารน้ำ

1.1) ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยองด้านการบริหารจัดการน้ำภาคอุตสาหกรรม ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำดี มีหน่วยงานราชการชักรหน่วยงานหนึ่งมีฐานอำนาจตามกฎหมาย มีหน้าที่ดำเนินการดูแลสำรวจสาธารณะ ถ้าห้วยสาธารณะ ถ้าคลองสาธารณะ มีอำนาจในการอนุญาตการก่อสร้างตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 อำนาจในการอนุญาตในการขุดดินถมดิน ตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ รวมศูนย์กลางที่หน่วยงานเดียว มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเต็ม การบริหารจัดการน้ำเพื่ออุตสาหกรรม ชลประทาน จังหวัดระยองดูแลในส่วนของการจัดสรรน้ำ จากอ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลและอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ ชลประทานจังหวัดระยองต้องเตรียมความพร้อม เรื่องการกักเก็บน้ำ เรื่องการระบายน้ำ ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำมีรูปแบบการบริหารน้ำในจังหวัดระยอง บริหารจัดการน้ำไม่เหมือนที่อื่นมีการบริหารจัดการน้ำลักษณะเป็นอ่างควง

1.2) ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านการเกษตร ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำดี ยุติธรรม

1.3) ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภค ประสิทธิผลของการบริหารจัดการไม่ดี การจัดสรรงบประมาณให้การประปาส่วนภูมิภาคตอบ โจทย์ได้เฉพาะบางกลุ่ม รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณ ในการแก้ปัญหาเรื่อง น้ำอุปโภคใช้เงินงบประมาณมาก กรมชลประทานหรือชลประทานจังหวัดระยองเป็นหน่วยหลักรับผิดชอบ

1.4) ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านป้องกันภัยแล้ง/อุทกภัย ประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยองด้านการป้องกันภัยแล้งดี ประสิทธิผลของการบริหารจัดการด้านอุทกภัยไม่มีประสิทธิภาพ

2) แนวทางการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง ด้านวิสัยทัศน์ นโยบายและกฎ ระเบียบ สรุปได้ว่าจังหวัดระยองมี 7 อ่างเก็บน้ำ คือ อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลและอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอปลวกแดง อ่างเก็บน้ำประแสร์ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอวังจันทร์ อ่างเก็บน้ำคลองโพธิ์ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเขาชะเมา อ่างเก็บน้ำระโอก (อ่างเก็บน้ำเขาจุก) อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแกลงและอ่างเก็บน้ำคลองไผ่ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านฉาง ที่สำคัญมีลุ่มน้ำแม่ระยองและลุ่มน้ำประแสร์ เป็นต้นทุนเดิม

2.1) แนวทางการบริหารจัดการน้ำด้านน้ำภาคอุตสาหกรรม มีรูปแบบการบริหารน้ำในจังหวัดระยอง บริหารจัดการน้ำไม่เหมือนที่อื่นมีการบริหารจัดการน้ำลักษณะเป็นอ่างควง การเชื่อมโยงอ่างเก็บน้ำไว้หมด 4 อ่าง ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำประแสร์

2.2) แนวทางการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านการเกษตร กรมชลประทานดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำประแสร์และก่อสร้างระบบส่งน้ำฝั่งซ้าย ประกอบด้วยพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำประแสร์ และก่อสร้างระบบส่งน้ำฝั่งขวา ประกอบด้วยพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำประแสร์และใช้น้ำเพื่อการเกษตร สวนผลไม้ในพื้นที่ ประกอบด้วยพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและมีผลประโยชน์ประกอบด้วย อำเภอแกลง อำเภอเขาชะเมาและอำเภอวังจันทร์ รูปแบบการบริหารน้ำการมีส่วนร่วม โดยมีประชาชนเกษตรกร ผู้ใช้น้ำและผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนร่วมกันในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ พื้นที่ใดน้ำไปไม่ถึงหรือมีปัญหาหรือไม่มีอาคารเก็บกักน้ำหรือไม่มีอาคารทดน้ำหรือไม่มีประตูระบายน้ำ

2.3) แนวทางการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภค ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการไม่ดี การจัดสรรงบประมาณให้การประปาส่วนภูมิภาคมากขึ้น เสนอเปลี่ยนแปลงน้ำดิบผลิตน้ำประปาจากแหล่งแม่น้ำคลองใหญ่ซึ่งอยู่ต้นน้ำจะไม่ผ่านโรงงานอุตสาหกรรม การแก้ไขข้อกฎหมายกรมชลประทานตั้งงบประมาณก่อสร้างท่อน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ เพื่อเอาน้ำดิบมาผลิตประปาจังหวัดระยอง ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภค จังหวัดระยองมีแหล่งต้นน้ำ คือ อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่และอ่างเก็บน้ำประแสร์ มีน้ำที่จ่ายให้กับกลุ่มบุคคล 3-4 กลุ่ม รวมถึงน้ำประปา โดยเฉพาะองค์กรที่ผลิตน้ำประปาให้กับจังหวัดระยอง ปัจจุบัน ไม่เคยทั่วทั้งจังหวัดระยอง บางพื้นที่ได้บ้างไม่ได้บ้าง องค์กรต้องแนวทางการที่จะแก้ไขที่ให้น้ำประปามีประสิทธิภาพ สะอาด และก็ได้ใช้กับประชาชนชาวจังหวัดระยอง ได้ทั่วถึง การบริหารจัดการน้ำต้องยกเลิกสัมปทานน้ำไม่ทั่วถึงเพราะประชาชนอยู่ปลายทาง คือ น้ำใช้ในครัวเรือนราคาแพง ต้องตัดพ่อค้าคนกลาง โดยธรรมชาติน้ำเป็นของประชาชนทั้งประเทศใช้ใหม่เป็นของประชาชนทั้งจังหวัดระยองปัจจุบันเป็นสินค้าธุรกิจที่สำคัญขายน้ำให้เอกชนอุตสาหกรรม เพราะฉะนั้นในความไม่ทั่วถึงในมิติของน้ำประปา หากมีหน่วยงานของรัฐมาบริหารจัดการในลักษณะของรัฐวิสาหกิจก็ได้มาบริหารจัดการแทนเข้าสู่กระบวนการดังนั้น ต้องมีบริษัทของรัฐบาลเข้ามาบริหารจัดการน้ำแทนถึงจะมีประสิทธิภาพ

2.4) แนวทางการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านป้องกันแล้ง/อุทกภัย มีหน่วยงานที่มีฐานอำนาจตามกฎหมายในการที่จัดการเรื่องน้ำท่วมจริงๆ อำนาจในการอนุญาต อนุมัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ตามพระราชบัญญัติขุดดินและถมดิน มีการทำงานเป็นไปอย่างบูรณาการ มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย การชี้แนวเขตของที่ดิน ตามประมวลกฎหมายเรื่องที่ดิน การอนุญาตใช้ที่ดิน มีการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอ กักเก็บน้ำไว้ ขุดบ่อ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ยามเมื่อน้ำจะแล้ง

ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง ด้านการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยองอันดับแรกเลย คือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมและต้องมีข้อมูลจากประชาชนมาพิจารณาหรือเอาข้อมูล ไปแก้ไขปัญหารับปรุง เอาปัญหาเข้ามาในที่ประชุมและหาแนวทางแก้ไข ดำเนินการและการจัดสรรน้ำแบ่งปันน้ำให้มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยองโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง ผู้ว่าฯสามารถแก้ไขปัญหาสภาพน้ำท่วมหรือสภาพปัญหาน้ำค่อให้ท่านผู้ว่าฯเป็นผู้ประสานงานในเมื่อไม่มีอำนาจเด็ดขาด

การบริหารจัดการน้ำในจังหวัดระยองต้องประสานกับฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท้องถิ่น ช่วยแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับเรื่องน้ำปัญหาน้ำท่วม ปัญหากัญแล้ง น้ำอื่น ๆ ปัญหาข้อกฎหมายในการดำเนินงานยังมีปัญหามากเป็นอุปสรรค

ในการทำงาน เพราะต่างคนต่างถือกฎหมายคือระเบียบข้อบังคับของหน่วยงาน รัฐบาลต้องมีกฎหมายนำมาบังคับกฎหมายน้ำได้บังคับใช้แล้วผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหวังของกฎหมาย ใช้แก้ไขปัญหา การเวนคืนที่ดิน การเข้าไปดำเนินการในที่ดินของเอกชน รวมถึงการแบ่งปันน้ำ ลุ่มน้ำคลองใหญ่ ลุ่มน้ำคลองทับมา ปัญหาน้ำท่วมรุนแรงที่เห็นเป็นรูปธรรม แนวทางแก้ไขแบ่งเป็น 3 ระดับ

ระดับแรกคือ หน่วยงานท้องถิ่นเทศบาลตำบลทับมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง หน่วยงานราชการชลประทานระยอง โยธาธิการระยอง เทศบาลตำบลทับมาบรรจุกระสอบทรายและประสานทางหน่วยทหารทำบังเกอร์ไปกั้นน้ำ ชลประทานระยอง โยธาธิการระยอง เตรียมเครื่องสูบน้ำ ติดตั้งสถานีสูบน้ำ ตั้งเครื่องสูบน้ำเครื่องผลักดันน้ำมาติดตั้งก่อนฤดูฝน ซึ่งตอนนี้ปัจจุบันนี้เราก้เอาเครื่องสูบน้ำขนาด 12 นิ้วหรือเครื่องสูบน้ำ 8 นิ้ว เพื่อผลักดันน้ำ โดยติดตั้งที่เขตเทศบาลตำบลทับมา เทศบาลตำบลเนินพระ เทศบาลนครระยอง เพื่อผลักดันน้ำ ประสิทธิภาพการระบายน้ำไม่เพียงพอ ต้องขุดลอกลำคลองทับมา จากตำบลทับมา เมืองระยอง ตำบลเนินพระ และเวนคืนที่ดินหน้าตลาดหมอดิษฐ์ ก่อสร้างช่องทางน้ำไหลลงทะเล หน่วยงานของรัฐต้องบูรณาการ เทศบาลตำบลทับมา เทศบาลตำบลเนินพระ เทศบาลนครระยอง ชลประทานจังหวัดระยอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง รวมถึงจังหวัดระยอง ต้องประสานงานกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมต้องแก้เป็นระบบ จังหวัดต้องเข้ามาด้วย

ส่วนระยะกลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองได้ทำแผนผลักดันให้น้ำไหลไปทางอื่นเพื่อระบายน้ำ ทำการขุดลอกคลอง ก่อสร้างลำรางคอนกรีต โยธาธิการและผังเมือง ก่อสร้างกำแพงกั้นน้ำเพื่อให้น้ำไม่เซาะชลประทานจังหวัดระยองต้องก่อสร้างสถานีสูบน้ำบ้านหนองโพรง เพื่อระบายน้ำจากบริเวณต้นทางรัก สูบน้ำระบายน้ำลงทะเล

ส่วนในระยะยาวรัฐบาลมีนโยบายอาจจะทำโหมกน้ำไปออกทะเลเลย จากคลองทับมาลอดใต้พื้นที่เมืองระยองออกลงสู่ทะเล ต้องยอมรับว่าพื้นที่ทางการเกษตรมองว่าบางครั้งทำไมนโยบายรัฐบาลสร้างคลองส่งน้ำเสร็จแล้ว ทำไมไม่ปล่อยน้ำให้เกษตรกรได้ใช้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของกฎหมายที่บังคับใช้แนวทางการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำชายฝั่งแม่น้ำคลองใหญ่สาขาของเสนอชลประทานจังหวัดระยองแก้ไขปัญหาน้ำในระยะยาวต้องดำเนินการ โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำช่วงปลายคลองทับมาที่น้ำจะไหลลงแม่น้ำระยอง จังหวัดระยองต้องใช้งบประมาณของยุทธศาสตร์จังหวัดมาก่อสร้างกำแพงริมคลองทับมาที่ถูกประชาชนบุกรุกเป็นคอขวด บางช่วงความแคบเหลือขนาดลำคลองกว้างประมาณ 4-5 เมตรเท่านั้น

การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยอง น้ำท่วมจังหวัดระยองไม่ใช่ปัญหา จังหวัดระยองถ้าไม่มีน้ำหรือภัยแล้งเป็นปัญหาหนัก แน่นอนเสียหลายต้องเกิดขึ้นหลายแสนล้านบาท น้ำท่วมเกิดจากน้ำในลำคลองระบายไม่ทัน ฝนตกได้อ่างเก็บน้ำ ไม่ได้เป็นปัญหาแต่อย่างใดน้ำท่วมเป็นเรื่องไม่น่ากลัวสำหรับจังหวัดระยองแต่ถ้าจังหวัดระยองถ้าไม่มีน้ำ ปัญหาเกิดขึ้นที่และกระทบถึงเศรษฐกิจประเทศไทย (น้ำไม่ได้ท่วมมากมีท่วมอยู่ 2 จุด กล่าวคือ ลุ่มที่ราบคลองทับมากับลุ่มที่ราบกองดิน) ลุ่มที่ราบตำบลกองดินและที่ราบลุ่มตำบลทุ่งควายกินแก้ไขปัญหาน้ำสร้างอ่างเก็บน้ำคลองโพธิ์ทั้งหมดปัญหา

งานวิจัยนี้พบว่า การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านอุปโภค/บริโภค จังหวัดระยองมีแหล่งต้นน้ำ คือ อ่างเก็บน้ำดอกกราย อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บคลองใหญ่และอ่างเก็บน้ำประแสร์ มีน้ำที่จ่ายให้กับกลุ่มบุคคล 3-4 กลุ่ม รวมถึงน้ำประปา โดยเฉพาะองค์กรที่ผลิตน้ำประปาให้กับจังหวัดระยองปัจจุบัน ไม่เคยท่วมทั้งจังหวัดระยอง บางพื้นที่ได้บ้างไม่ได้บ้าง องค์กรต้องแนวทางการที่จะแก้ไขที่ให้น้ำประปามี

ประสิทธิภาพ สะอาด และก็ได้ใช้กับประชาชนชาวจังหวัดระยองได้ทั่วถึง การบริหารจัดการน้ำต้องยกเลิกสัมปทานน้ำไม่ทั่วถึงเพราะประชาชนอยู่ปลายทาง คือ น้ำใช้ในครัวเรือนราคาแพง ต้องตัดพ่อค้าคนกลาง โดยธรรมชาตินี้เป็นของประชาชนทั้งประเทศใช้ใหม่เป็นของประชาชนทั้งจังหวัดระยองปัจจุบันเป็นสินค้าธุรกิจที่สำคัญขายน้ำให้เอกชนขายอุตสาหกรรม เพราะฉะนั้นในความไม่ทั่วถึงในมิติของน้ำประปา หากมีหน่วยงานของรัฐมาบริหารจัดการในลักษณะของรัฐวิสาหกิจก็ได้มาบริหารจัดการแทนเข้าสู่กระบวนการดังนี้ ต้องมีบริษัทของรัฐบาลเข้ามาบริหารจัดการน้ำแทนถึงจะมีประสิทธิภาพ

2.4) แนวการบริหารจัดการน้ำจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำด้านป้องกันแล้ง/อุทกภัย งานวิจัยนี้พบว่า มีหน่วยงานที่มีฐานอำนาจตามกฎหมายในการที่จัดการเรื่องน้ำท่วมจริงๆ อำนาจในการอนุญาตอนุมัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ตามพระราชบัญญัติที่ดินและถมดิน มีการทำงานเป็นไปอย่างบูรณาการ มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย การชี้แจงแนวเขตของที่ดิน ตามประมวลกฎหมายเรื่องที่ดิน การอนุญาตใช้ที่ดิน ต้องมีการยกเลิกข้อกำหนด

สิ่งที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดระยอง ด้านการป้องกันน้ำท่วมจังหวัดระยอง การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยองอันดับแรกเลย คือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมและต้องมีข้อมูลจากประชาชน มาพิจารณาหรือเอาข้อมูลไปแก้ไขปัญหาปรับปรุง เอาปัญหามาเข้าในที่ประชุมและหาแนวทางแก้ไข ดำเนินการและการจัดสรรน้ำแบ่งปันน้ำให้มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยองโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง ผู้ว่าฯสามารถแก้ไขปัญหาสภาพน้ำท่วมหรือสภาพปัญหาน้ำต่อให้ท่านผู้ว่าฯเป็นผู้ประสานงาน ในเมื่อไม่มีอำนาจเด็ดขาด จะเห็นได้ว่าทุกครั้งที่เกิดปัญหาเป็นการแก้ปัญหาปลายเหตุจริงๆ การแก้ปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดระยองต้องแก้ที่สาเหตุหรือต้นเหตุ สาเหตุมาจากลำรางสาธารณะที่เป็นอยู่ถูกเบียดบังไปแนวทางแก้ไข คือ ต้องไปคืนลำรางให้กับลำรางสาธารณะให้เป็นของรัฐ (คืนลำราง คืนพื้นที่)

การบริหารจัดการน้ำในจังหวัดระยองผู้วิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขปัญหา ต้องประสานกับฝ่ายท้องถิ่น ฝ่ายท้องถิ่น ช่วยแก้ไขปัญหากลับเรื่องน้ำปัญหาน้ำท่วม ปัญหากัญแสง น้ำอื่นๆ ปัญหาข้อกำหนดในการดำเนินงานยังมีปัญหามากเป็นอุปสรรคในการทำงาน เพราะต่างคนต่างถือกฎหมายถือระเบียบข้อบังคับของหน่วยงาน รัฐบาลต้องมีกฎหมายน้ำมาบังคับ กฎหมายน้ำได้บังคับใช้แล้วผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหวังของกฎหมาย ใช้แก้ไข ปัญหา การเวนคืนที่ดิน การเข้าไปดำเนินการในที่ดินของเอกชน รวมถึงการแบ่งปันน้ำ ลุ่มน้ำคลองใหญ่ ลุ่มน้ำคลองทับมา ปัญหาน้ำท่วมรุนแรงที่เห็นเป็นรูปธรรม แนวทางแก้ไขแบ่งเป็น 3 ระดับ

ระดับแรกคือ หน่วยงานท้องถิ่นเทศบาลตำบลทับมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง หน่วยงานราชการชลประทานระยอง โยธาธิการระยอง เทศบาลตำบลทับมาบรรจุกระสอบทรายและประสานทางหน่วยทหาร ทำบังเกอร์ไปกั้นน้ำ ชลประทานระยอง โยธาธิการระยอง เตรียมเครื่องสูบน้ำ ติดตั้งสถานีสูบน้ำ ตั้งเครื่องสูบน้ำเครื่องผลักดันน้ำมาติดตั้งก่อนฤดูฝน ซึ่งตอนนี้ปัจจุบันนี้เราใช้เครื่องสูบน้ำขนาด 12 นิ้วหรือเครื่องสูบน้ำ 8 นิ้ว เพื่อผลักดันน้ำ โดยติดตั้งที่เขตเทศบาลตำบลทับมา เทศบาลตำบลเนินพระ เทศบาลนครระยอง เพื่อผลักดันน้ำ ประสิทธิภาพการระบายน้ำไม่เพียงพอ ต้องขุดลอกลำคลองทับมา จากตำบลทับมา เมืองระยอง ตำบลเนินพระ และเวนคืนที่ดินหน้าตลาดหมอคิชู้ ก่อสร้างช่องทางน้ำไหลลงทะเล หน่วยงานของรัฐต้องบูรณาการ เทศบาลตำบลทับมา เทศบาลตำบล

เนินพระ เทศบาลนครระยอง ชลประทานจังหวัดระยอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง รวมถึงจังหวัดระยอง ต้องประสานงานกันและแก้ไขปัญหาที่ท่วมต้องแก้เป็นระบบ จังหวัดต้องเข้ามาด้วย

ส่วนระยะกลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองได้ทำแผนผลักดันให้น้ำไหลไปทางอื่นเพื่อระบายน้ำ ทำการขุดลอกคลอง ก่อสร้างลำรางคอนกรีต โยธาธิการและผังเมือง ก่อสร้างกำแพงกันน้ำเพื่อให้น้ำไม่เซาะชลประทานจังหวัดระยองต้องก่อสร้างสถานีสูบน้ำบ้านหนองโพรง เพื่อระบายน้ำจากบริเวณต้นทางรัก สูบน้ำระบายน้ำลงทะเล

ส่วนในระยะยาวรัฐบาลมีนโยบายอาจจะทำอุโมงค์น้ำไปออกทะเลเลย จากคลองทับมาลอดใต้พื้นที่เมืองระยองออกลงสู่ทะเล ต้องยอมรับว่าพื้นที่ทางการเกษตรมองว่าบางครั้งทำไม่นโยบายรัฐบาลสร้างคลองส่งน้ำเสร็จแล้ว ทำไม่ปล่อยให้ปล่อยน้ำให้เกษตรกรได้ใช้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของกฎหมายที่บังคับใช้ แนวทางการทำงานของคณะทำงานลุ่มน้ำชายฝั่งแม่น้ำคลองใหญ่สาขาของเสนอชลประทานจังหวัดระยองแก้ไขปัญหาในระยะยาวต้องดำเนินการ โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำช่วงปลายคลองทับมาที่น้ำจะไหลลงแม่น้ำระยอง จังหวัดระยองต้องใช้งบประมาณของยุทธศาสตร์จังหวัดมาก่อสร้างกำแพงริมคลองทับมาที่ถูกประชาชนบุกรุกเป็นคอขวด บางช่วงความแคบเหลือขนาดลำคลองกว้างประมาณ 4-5 เมตรเท่านั้น จังหวัดระยองต้องขอความร่วมมือ โดยการไปขอใช้ที่ดินเพื่อสาธารณะจากชาวบ้านหรือประชาชนในส่วนพื้นที่เป็นคอขวด ต้องก่อสร้างกำแพงป้องกันตลิ่งเพื่อขยายความกว้างของคลอง ภาคเอกชนต้องไปทำโครงการก่อสร้างสระเก็บน้ำขนาดใหญ่ไว้อยู่ด้านเหนือนิคมอุตสาหกรรม ในลักษณะโครงการแก้มลิง เอามวลน้ำท่วมมาเก็บกักไว้ใช้ แต่ติดปัญหาด้านข้อกฎหมาย (ที่ว่าภาครัฐเอาน้ำไปให้ภาคเอกชนใช้) ต้องอาศัยพระราชบัญญัตินี้มาบังคับใช้ในอนาคตปัญหาเรื่องข้อกฎหมาย

การบริหารจัดการน้ำในเขตจังหวัดระยอง น้ำท่วมจังหวัดระยองไม่ใช่ปัญหา จังหวัดระยองถ้าไม่มีน้ำหรือภัยแล้งเป็นปัญหามาก แน่นอนเสียหายต้องเกิดขึ้นหลายแสนล้านบาท น้ำท่วมเกิดจากน้ำในลำคลองระบายไม่ทัน ฝนตกได้อ่างเก็บน้ำ ไม่ได้เป็นปัญหาแต่อย่างใดน้ำท่วมเป็นเรื่อง ไม่น่ากลัวสำหรับจังหวัดระยองแต่ถ้าจังหวัดระยองถ้าไม่มีน้ำ ปัญหาเกิดขึ้นที่และกระทบถึงเศรษฐกิจประเทศไทย (น้ำไม่ได้ท่วมมากมีท่วมอยู่ 2 จุด กล่าวคือ ลุ่มที่ราบคลองทับมาที่ลุ่มที่ราบกองดิน) ลุ่มที่ราบตำบลกองดินและที่ราบลุ่มตำบลทุ่งควายกินแก้ไขปัญหาสร้างอ่างเก็บน้ำคลองโปลัดทั้งหมดปัญหา ส่วนลุ่มน้ำทับมาถ่วงแก้ปัญหาน้ำ โดยสูบน้ำกลับไปใช้ประโยชน์ น้ำต้องเก็บให้ได้มากที่สุดเรา ต้องบริหารจัดการให้ได้โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างฝาย สร้างเขื่อนเก็บกัก ขุดลอกคลอง มีฝายเล็กฝายน้อยในลำคลอง ต้องสร้างให้ครบทุกลำคลอง ที่จุดที่ทำให้เกษตรกรได้ใช้ (ปัญหาน้ำท่วมท่านนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยองมองว่าทุกคนสูบน้ำท่วมทั้ง แต่นายกฯไม่ต้องสูบน้ำทั้ง สูบน้ำเก็บหรือสูบน้ำกลับและทำเขื่อนกักเก็บน้ำไว้ใช้) เป็นการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด การแก้ไขปัญหาที่ท่วมรูปแบบเดิม คือการสูบน้ำทิ้งทะเลให้เร็วที่สุดเพื่อลดการระบายน้ำท่วม แต่สูบทิ้งทะเลมันก็เสียประโยชน์เปล่า ต้องสูบน้ำที่ทิ้งทะเลเวียนกลับมาเก็บที่อ่างแก้มลิงคลองทับมา เพราะเดิมระบบที่มีอยู่แล้วเพียงแต่เชื่อมต่อเข้าไปแล้วตั้งโรงสูบน้ำ สูบน้ำกลับไปเก็บไว้ที่ลุ่มน้ำคลองทับมาเก็บไว้ใช้ โครงการแก้ปัญหาน้ำท่วมคลองทับมาที่ น้ำเกิดจากการที่ฝนตกอย่างต่อเนื่องซึ่งจะไปตกบริเวณที่อำเภอนิคมพัฒนา ซึ่งเป็นพื้นที่สูง น้ำจะไหลบ่าจากอำเภอนิคมพัฒนา โดยแบ่งเป็นสองส่วน อีกส่วนหนึ่งน้ำก็จะไหลไปลงที่มาตาพูดและกึ่งต่อเนื่องไปลงที่อำเภอบ้านฉาง อีกส่วนหนึ่งน้ำก็จะไหลมาที่คลองทับมา ปัญหาส่วนแรกคือ

น้ำไหลตรงมาจากที่อำเภอพัฒนาเมืองสู่พื้นที่อำเภอเมืองระยองโดยไม่มีกักเก็บน้ำเมื่อไหลมาบรรจบกับน้ำมาจากอำเภอบ้านค่ายบางส่วน

เอกสารอ้างอิง

- จิรัชญา มณีเนตร. (2551). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พิเชษฐ วงศ์เกียรติขจร (2559). แนวทางเพื่อการเรียนรู้ การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (2557). โครงการจัดทำแผนบริหารจัดการพัฒนารักษา
แบบบูรณาการ จังหวัดระยอง. รายงานฉบับสุดท้าย เสนอต่อ คณะกรรมการกำกับการดำเนินการ โครงการ
สุจริต คุณชนกุลวงศ์. (2551). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่
พร้อมระบบสนับสนุนการตัดสินใจและกระบวนการทางสังคมในบริเวณพื้นที่จังหวัดระยอง. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจริต คุณชนกุลวงศ์ และคณะ. (2558). รายงานการวิจัย เรื่อง บทเรียนจากการวางแผนจัดการน้ำระดับชุมชนสู่ระดับ
จังหวัด. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)